

se kterými pracujeme, nám dávají možnost jít v tomto porovnání až na úroveň jednotlivých studijních oborů. Můžeme tedy porovnat studijní dráhy žáků se stejným oborem v různých školách. Takové srovnání ukazuje, že mezi jednotlivými školami v Karlovarském kraji jsou stále výrazné rozdíly. Vzhledem k velkému množství studijních oborů zde nezobrazujeme jejich celkový seznam. Zároveň také není naším cílem identifikovat jednotlivé školy, ve kterých je míra předčasného ukončování vyšší než jinde.¹⁶ Tabulka 6 zobrazuje dvanáct vybraných oborů, které nabízí větší množství středních škol v Karlovarském kraji, a zároveň je mezi těmito školami výrazný rozdíl v množství žáků, kteří daný obor předčasně opouštějí. Do tabulky zařazujeme pouze ty kombinace škol a oborů, pro které je v období 2011–2023 k dispozici minimálně 100 záznamů. Tím zabráňujeme tomu, aby údaje zkreslily velmi malé obory s nízkými počty žáků. Z přehledu v tabulce zřetelně vyplývá, že podíly žáků, kteří školu úspěšně dokončí, se u některých oborů mezi školami liší diametrálním způsobem, často i více než dvojnásobně. Taková situace zjevně znamená, že žáci, kteří si vyberou konkrétní obor a nastoupí v Karlovarském kraji na střední školu, nestojí na stejné startovní čáře. Někteří z nich mají mnohem větší šanci úspěšně školu dokončit a jiní horší. Záleží přitom nejen na jejich individuální pili a zázemí, ale zřejmě také na tom, jakou konkrétní školu si vybrali. Jsme přesvědčeni, že tyto rozdíly si zaslouží hlubší prozkoumání a případně snahu o jejich redukci. Zejména by to platilo v případě, kdyby se riziko předčasného ukončování objevovalo u různých oborů systematicky v malé skupině škol.

---

¹⁶ Nepovažujeme takovou veřejnou identifikaci za vhodnou. Množství předčasných odchodů ze studia může mít celou řadu příčin, z nichž ne všechny je možné ovlivnit ze strany vedení školy. Proto naše výsledky nemají vést ke stigmatizaci konkrétních škol. Považujeme ale za důležité upozornit na výrazné rozdíly, které mezi školami v tomto smyslu panují. Domníváme se, že patří k roli zřizovatele škol, aby se zjištěnou situací zabýval hlouběji a usiloval o snížení neodůvodnitelných rozdílů v riziku předčasného opouštění studia.

Tabulka 6: Rozptyl míry předčasného ukončování jednotlivých oborů na různých školách v Karlovarském kraji. Vybrané obory.

		škola s nejnižším před- časným ukončováním	škola s nejvyšším před- časným ukončováním
		% předčasně ukončujících každý rok	
maturitní obory	Autotronik	3	8
	Informační technologie	3	17
	Obchodní akademie	1	20
	Stavebnictví	7	17
	Strojírenství	3	11
	Veřejnosprávní činnost	4	15
nematuritní obory	Instalatér	14	21
	Kadeřník	9	18
	Kuchař-číšník	15	25
	Mechanik opravář mo- torových vozidel	12	19
	Prodavač	22	34
	Zedník	22	32

Zdroj: Data ze školních matrik, MŠMT ČR

Poznámka: Do tabulky jsou zařazeny pouze ty kombinace škol a oborů, pro které je v období 2011–2023 k dispozici minimálně 100 záznamů.

Rozhovory s mladými lidmi ve vyloučených lokalitách o jejich vzdělanostních aspiracích a okolnostech studia

Statistická data použitá v předchozích kapitolách studie dokáží přesně popsat některé důležité faktory ovlivňující studijní dráhy středoškoláků. Neumí ale zachytit detaily jejich rozhodování a každodenní situace, ve kterých se tato rozhodnutí odehrávají. Pro tyto účely je lepší použít hloubkové rozhovory. Doplňujeme proto celou studii o výsledky kvalitativní sondy založené na hloubkových rozhovorech s mladými lidmi z vyloučených lokalit Karlovarského kraje a s jejich rodiči. Žáky z vyloučených lokalit jsme vybrali pro rozhovory proto, že chudoba a sociální vyloučení patří k důležitým faktorům zvyšujícím riziko předčasného ukončení studia. Rozhovory jsme prováděli ve dvou místech, v Sokolově a v Kraslicích. Zatímco vyloučené lokality v Sokolově jsou dobře dopravně dostupné, Kraslice leží v hůře dostupné poloze. Metodologické detaily jsou uvedeny v příloze.¹⁷

Základní škola a příprava na další studium ve vyloučených lokalitách

Respondenti v hloubkových rozhovorech vzpomínali na základní školu ve většině případů velmi rádi a mnozí *„by se tam hned vrátili“*. Základní školu si spojovali zejména s kamarády, se kterými do ní chodili, někteří i s učiteli. Vzpomínali na konkrétní učitelky nebo učitele, se kterými byla ve škole zábava, nebo dobře učili nějaký předmět, ale také jim mnozí z nich pomohli a cítili z jejich strany podporu, mnohdy větší než ze strany rodiny. *„Hlavně s panem učitelem třídním, a ještě před ním tam byla učitelka, ta mě měla od první do pátý třídy, ta byla úplně nejlepší, s tou se stýkám až dodnes. Prostě já vím, kde bydlí, já ji navštěvuju pořád, popovídám si s ní a ta mě motivuje, dodnes mě furt motivuje, nebo že chce, abych šel dál, dál v učení, jo, pak šel na maturitu a já už si zase říkám, na to už nemám energii, já už jsem rád, když už se potřebuju usadit, no.“* Osoba třídního učitele nebo učitelky byla pro mnohé podstatná, co se týče vedení i dalšího směřování. Někteří učitelé je způsobem, jakým vedli předmět, i přilákali k jeho hlubšímu studiu. *„Pracovní výchova, ... tam mě vlastně učitel přivedl k truhlářině, tam vlastně jsem zjistil, že toto mě baví a toto musím dělat jakoby v životě.“*

---

¹⁷ Kapitola byla vytvořena a sepsána s podporou projektu NPO „Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik“ č. LX22NPO5101, financovaný EU – Next Generation EU (MŠMT, NPO: EXCELES).

Respondenti často zmiňovali v souvislosti s tím, co se jim líbilo v základní škole, stabilitu a známost prostředí, kterou pak mnozí dávali do kontrastu se situací ve střední škole, což pro ně byla velká změna, ke které se museli odhodlávat. Téměř všichni měli základní školu v docházkové vzdálenosti, tedy ve známém prostředí kousek od domova bez nutnosti dojíždět. „*V tom, že to jsem měl prostě kamarády od první třídy až do devátý třídy, byl jsem s nima furt třeba. A učitelku jsem měl třeba od čtvrtý až do devátý třídy tu samou. Takže to bylo... Mohl jsem se poradit, s kým chci prostě, a nikdo mi nic neřekl.*“ Několik z nich ovšem zmiňovalo, že během povinné školní docházky základní školu změnili, a to z důvodu stěhování nebo i nespokojenosti s některými učiteli nebo kvůli šikaně.

Někteří z našich respondentů navštěvovali speciální základní školu. Speciální základní škola je žáky a rodiči hodnocena rozporně. V některých rozhovorech byla vnímána spíše s despektem a jako selhání. Někteří respondenti mluvili o přeřazení nebo i zařazení do speciální školy s tím, že nerozuměli důvodům, proč tomu tak bylo, a cítí v souvislosti s tím nespravedlnost. „*A bohužel takový pravidlo je, že když jde jedno dítě do speciálky, jako do zvláštní školy, tak pomalu automaticky už ty další děti se tam dávaj taky.*“ Jiní respondenti si však speciální základní školu naopak velmi chválili, a to zejména přístup učitelů a jejich podporu, díky které se několika z nich podařilo dostat a posléze i vystudovat střední školu. „*Lepší než kdybych chodil do normální základky, ta by mi to úplně zničila, takže než, protože tam by na mě šli hodně rychle a já bych to nezvládl, takže tady šli pomalu a pak už postupně, postupně pak šli rychle, dávali více, větší zátěž a pak jsem to, pak jsem zvládal, že připravili mě prostě na to, na to učiliště.*“

Někteří rodiče vedle vstřícné komunikace s učiteli nebo ředitelkou či ředitelem oceňovali na základní škole, kam chodily jejich děti, možnost doučování nebo obědy pro děti zdarma. Dalším přínosem je podle nich, když do té školy dítě chodí rádo a nemá problémy s konkrétními učiteli, což se pak poměrně často promítá do absencí ve škole. Jak vyplynulo i z jiných výzkumů, např. výzkum MŠMT ČR Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit (Gabal, 2009), absence bývají mezi romskými žáky až trojnásobné oproti ostatním žákům, což výzkumníci spojovali v případě prvního stupně s podmínkami života v sociálně vyloučených lokalitách a s tím spojenou vyšší nemocností. V případě druhého stupně absence častěji souvisely podle výzkumníků se vztahem ke škole a výuce. I naši respondenti mluvili o absencích, kterými řešili nesympatie k některým učitelům či předmětům nebo nezájem o školu. „*Já jsem v tu dobu v tý devítce*

skoro nedělal vůbec nic, nechodil jsem ani skoro do školy, protože se mi nechtělo.“ „Akorát třeba když měl tu angličtinu, nevím, v jaký to měl den, tak jako třeba na ten den třeba řekl: „Já do školy nejdu.“ V jednom případě respondentka z řad rodičů odůvodňovala časté absence svých dětí ve škole špatnou finanční situací, kdy rodina neměla na dojíždění a svačiny pro děti. Situaci musela řešit i policie a mamince hrozil trest odnětí svobody za zanedbání péče, což se však nakonec podařilo urovnat s pomocí neziskové organizace Člověk v tísni.

Někteří respondenti popisovali, že docházka do školy pro ně v některou dobu byla „tak trochu na druhé koleji“, i když do školy chodili rádi. V rozhovorech zmiňují, že zpětně litují, že se více nepřipravovali na výuku a na přijímací zkoušky, neboť mnohem více řešili vztahy, kamarády nebo i měli např. problém s drogami. Poměrně často ve výpovědích zaznívala i nedůvěra ve vlastní schopnosti a podceňování, které vede k tomu, že jakékoli úsilí někteří z našich respondentů dopředu raději vzdali. *„Já se asi hodně podceňuju, jakože nezvládnou třeba udělat ty, jako ty poslední zkoušky, co mají být jako ve třetíku, nebo tak. Nebo nebudu dostatečně chytrá, nebo mě prostě jako něco ovlivní nebo mě něco, jak to mám říct, jakoby shodí, a že pak jako si řeknu, že to nemá cenu nebo tak.“* V jednom případě si maminka jednoho z našich respondentů všimla podceňování i ze strany školy: *„Já jsem strašně chtěla, aby šli na střední, protože vím, že tu hlavu mají oba dva, prostě vím, že když zaberou, že jsou chytrý. No a ta paní učitelka strašně nechápala, jak je můžu dát na střední, že oni na tu... Furt je ponižovala, že na tu střední nemají, že se tam jako ani nedostanou, ať to ani nezkouší. Nakonec jako si udělali... Oba udělali přijímačky na střední, takže to dali, a když se to paní učitelka dozvěděla, tak jako docela koukala.“*

Výběr střední školy

V rozhovorech popisovali respondenti mnoho faktorů, které ovlivnily jejich volbu střední školy. V této části shrneme nejdůležitější z nich:

Dosavadní studijní výsledky a nízká sebedůvěra

Velmi významným faktorem ovlivňujícím, zda naši respondenti šli či nešli studovat, a jaký si vybrali středoškolský obor, byly jejich dosavadní studijní výsledky, ale též zájem o studium. Jak mnozí uvedli, většinou měli spíše trojky nebo čtyřky na vysvědčení, několik z nich opakovalo ročník nebo navštěvovali speciální školu, čímž se možnosti studia a nabídka oborů podle nich zúžily. Kromě toho se mnozí mladí lidé ve vylou-

čených lokalitách potýkají s nízkou sebedůvěrou a domnívají se, že nemají dostatečné předpoklady a schopnosti zvládnout studium, nebo i jen se dostat na určitou střední školu. Raději pak volí jistotu v nejbližším okolí a jiné možnosti ani nezkouší.

Někteří o určitém oboru snili již od dětství: *„Jako sen můj byl se vyučit na tu kadeřničku, to byl prostě můj sen od malička, prostě dělat vlasy a to. Prostě mě to úplně baví. Já třeba i začnu jemu dělat vlasy jako tyto, když mám i vlasy ty přičeskový, tak mu tam jako připletu. Mě to prostě hrozně baví a chtěla bych to zase zkusit, no, kdyby mi to teď už tentokrát vyšlo.“* Někteří přiznali, že je s jejich známky na vybranou školu nepřijali a šli tedy na jiný obor. Většina volila nějaký učební obor, ale někteří i zkusili přijímací zkoušky na jiné školy, jako např. IT nebo studium policejní školy, avšak neuspěli. Zpětně to hodnotí jako své selhání a mluví o tom, že se měli více učit a připravovat na přijímací zkoušky.

Zůstat s kamarády

Často zmiňovaným velmi významným faktorem pro rozhodování bylo to, na jakou školu půjdou jejich kamarádi a spolužáci. Někdy se tak stalo, že si vybrali obor, který je příliš nezajímá, ale rozhodli se pro něj jen, protože tam chtěli jít kamarádi. *„Popravdě jsem chtěla jít na kuchař-číšník, ale na poslední chvíli jsem si to rozmyslela. Takže jsem šla na cukrářku kvůli kamarádce.“* *„No jakoby ti, co měli horší známky anebo nebyli chytrý, tak jsou tady (v Kraslicích), ale i ti, co mohli jít třeba hodně daleko, tak někteří skončili tady, protože šli za kamarádama.“* Nemožnost být s kamarády ze základní školy ve stejném ročníku také snižuje ochotu přihlásit se v případě neúspěchu ke studiu určitého oboru v dalším roce.

Obava z neznámého prostředí

Rozhodování o střední škole ovlivňovala i poměrně často zmiňovaná obava z neznámého prostředí a z nových lidí. *„Na základce to bylo prostě, že hodně známých lidí, takže jsem se tam cítil dobře, učitelé dobrý, všechno. A teďka, když jsem na střední, tak takoví lidi, třeba ze Sokolova jsou tam... Nevím, no, bylo to trochu... Na začátku prváku to bylo takový divný, ale teďka, jak už to, tak už je to normálně, jak kdybych byl na základce, takže dobrý.“* Ti, co se nakonec i přes velké obavy ze studia v jiném městě rozhodli, posléze zjistili, že vše vyřeší čas a i v novém prostředí naleznou kamarády a ve škole si zvyknou. Mnozí se však ke změně neodhodlali a zůstali kvůli obavě z neznámého víceméně ve stejné škole, neboť v Kraslicích je střední škola spojena se základní a někteří učitelé působí v obou školách. *„Nás napadlo s kámošem, že buď půjdeme tam, anebo nás vezmou sem. Ale tady to bylo taky jistější,*

protože tady mě znaj učitelé a tak.“ „Tak líbí se mi tam to, že tam všechny učitele znám, protože učí, učili i mě na základce.“ Mezi respondenty se jen ojediněle našli tací, kteří naopak toužili po změně a novém prostředí, neboť např. nebyli spokojeni v základní škole. *„Vlastně tady máte furt to samý, ty samý lidi a samý stejný přátelství, takže jako není co novýho zažít jako tady.“*

Obavy z neznámého ovlivňují i dále zmíněnou neochotu bydlet při studiu v domově mládeže. Mnozí respondenti udávají, že vlastně neví, jak to v domově mládeže vypadá, a vycházejí zejména ze zkušeností svých kamarádů nebo spolužáků. Ohledně domovů se ale šíří mezi mladými lidmi různé negativní příběhy (divní lidé, šikana, drogy apod.). *„Já jako nevím ani, jak to vypadá na intru nebo tak, ale jako to, co jsem slyšel od kamarádů, nebo co tam byli, tak jako všichni jako z toho intru odešli.“*

Malá ochota dojíždět a bydlet mimo domov

V rozhovorech se objevuje jako významný faktor pro výběr střední školy její vzdálenost od místa bydliště a čas potřebný na dojíždění, s nímž jsou spojeny i finanční náklady. Jen velmi malé množství z našich respondentů bylo z různých důvodů ochotno využít možnosti ubytování v domově mládeže. Jedinou možností pro ně tak bylo nalezení střední školy v blízkém okolí s možností každodenní dojížděky nebo docházky. Tím se však významně snížila nabídka středních škol a oborů a naši respondenti v kombinaci s dalšími faktory jako školní prospěch často vybírali pouze z několika málo oborů. *„Ne dojíždět ne, takže jsem přemýšlel jenom o ISŠTE.“ „Měl jsem dvě, kadeřník a strojní mechanika, ale šel jsem na strojního mechanika, protože jsem nechtěl dojíždět do Sokolova.“* V několika případech dokonce nenastoupili žáci na vysněnou školu, protože v rodném městě zrovna tento obor neotevřeli a oni nechtěli dojíždět. *„On chtěl strašně stavebku. A zrovna ten rok, když si měl vybírat, tak to tady v Sokolově zrušili na tom ISŠTE, takže si vybral nějaké dopravní prostředky. Sice ho to moc nebavilo, ale dodělal to.“* Jindy se respondenti na vybranou školu nedostali a z omezené nabídky v nejbližším okolí si podle svých slov již nevybrali.

Dojíždění bylo charakterizováno jako únavné a náročné. Často to respondenti dávali do kontrastu s jinými možnostmi a ospravedlňovali, proč si vybrali školu v jejich městě. Několik respondentů zmiňovalo v souvislosti s dojížděním obavu z neznámého prostředí a malé předchozí zkušenosti s cestováním a pobytem v jiném prostředí. *„A prostě pro mě je to jako výhodný tady to, že je to jako kousek od baráku, když to tak jako vezmu. A prostě je to jako v mém okolí, tím pádem jako tady to jako znám od malička, než abysem si jako měla zvykat na další města a teď si jako, ještě si pamatovat ty cesty a toto. Pro mě tady to je jako výhodnější.“* Jiní respondenti

i přes tyto překážky do školy dojížděli, většinou to však podle nich neměli daleko. Několik z respondentů v dojíždění vidělo i pozitiva – možnost trávit při cestě čas s kamarády anebo využít čas ve vlaku k učení.

O možnosti bydlení v domově mládeže uvažovali respondenti jen ojediněle. Nejčastěji uváděli, že „doma je nejlíp“, neboť tam mají klid a své kamarády. *„A intr mě nebaví, tam bych byl s nějakajma debilama, to... Nevím, prostě já chci být jakoby s kamarádama a tak, jako abysme byli všichni pohromadě a ne, abysme se jako tak rozdělili. To, a hlavně to dojíždění. To, že bych musel v neděli dycky večer tam jet někam daleko, pak zase v pátek se vracet domů, furt si tahat nějaký věci a takhle jako žít, jakože pořádně nevypraný věci, jen tak tak něco, to... Lepší u mámy doma.“*

Finanční náročnost

Finanční náročnost studia byla též v několika případech zmiňována jako faktor ovlivňující výběr oboru studia. *„No, chtěla se vyučit, ale tak už prostě neměli jsme tolik finance jako, aby šla do tej školy.“* Týkalo se to zejména oboru kadeřník/kadeřnice, kdy podle výpovědí je potřeba mít vybavení za několik tisíc. *„A to stojí hodně peněz ty kufříky a taky ty potřeby k tomu. Tak jsem nechtěl zatěžovat vůbec rodiče s tím a šel jsem prostě sem.“* Podobně finanční okolnosti studia zmiňovali bez dalších podrobností i v případě oboru cukrář/ka, ale i kuchař, číšník nebo automechanik. *„No já jsem právě, že chtěla jít na kuchařku, číšník, ale to mi nevyšlo, protože my jsme neměli moc finance na to doma, tak jsem šla na výrobce textilií.“* Většinu informací o finanční náročnosti studia (jako nezbytné vybavení, učebnice, oděv apod.) žáci čerpali převážně ze zkušeností a vyprávění jiných lidí. Podrobnosti o možné sociální podpoře např. ze strany neziskových organizací nebo jiné nezjišťovali. Z webových stránek Střední školy živnostenské v Sokolově lze zjistit, že žáci si nad rámec normálních pomůcek musí pořídit učebnice a drobné vybavení v hodnotě do 2000 Kč. Jistě je však možné využít i učebnice a vybavení z druhé ruky. Pouze v případě oborů kuchař-číšník nebo kadeřník/ce jsou vyžadovány pomůcky, které jsou finančně náročnější (e-learningový program za 1200 Kč, nebo kadeřnické vybavení v hodnotě 4 500–7 000 Kč).

V několika případech též respondenti zmiňovali nutnost mít pro studium daného oboru nějaké očkování, které oni neměli, protože bylo placené a rodiny na něj neměly finance. *„Já jsem chtěla jít taky na tu cukrářku, ale mně chybělo jedno očkování, tak jsem tu přihlášku nemohla jakoby dát.“* V případě přihlášky na tuto střední školu je však požadováno pouze standardní potvrzení o zdravotní způsobilosti, které žádné specifické placené očkování nepředpokládá. Toto potvrzení vydává praktický lékař

za poplatek zpravidla 100 Kč. Od 1. 7. 2023 si ani žáci nemusí pořizovat zdravotní průkazy, jejichž pořízení bylo dříve nutné a platilo se za něj.

Špatná finanční situace domácností tak v některých rozhovorech představuje důležitý vysvětlující rámec omezených možností volby středoškolského oboru. Mladí lidé a jejich rodiče zároveň nemají žádné povědomí o možnostech případné podpory při studiu. Je možné, že úspěšné volbě oboru studia by mohl pomoci příslib určité finanční podpory v případě úspěšného přijetí na střední školu.

Nízký přímý vliv rodičů

Mladí lidé poměrně často zmiňovali, že o střední škole se rozhodovali z velké části sami a rodina je v jejich rozhodnutí spíše jen podpořila. Kromě rodičů o možném dalším studiu respondenti podle svých slov diskutovali též se staršími sourozenci, kteří měli již nějaké zkušenosti se studiem, nebo s prarodiči. V některých případech se s nimi přímo o výběru oboru radili a diskutovali o možnostech, v mnoha případech však téměř vůbec. Z velké části to souviselo i s malými zkušenostmi a informovaností rodičů, z nichž velké množství mělo pouze základní vzdělání. Značné množství respondentů též pochází z rodin, kde je větší množství dětí (5 a více) a rodiče primárně řeší spíše menší děti. Někteří rodiče zpravidla kladli důraz zejména na to, aby se jejich syn nebo dcera něčím vyučili, a již pro ně nebyl podstatný obor nebo škola. *„Tak jim to jakoby bylo nějak jedno, co si vyberu, hlavně ať jakoby, ať mě to baví, ať jako, ať mi to jde a ať se vyučím, že jo, ať mám výuční list. Říkali, že je jedno jaký dostaneš známky, hlavně ať jsem vyučenej.“* V některých případech jim rodiče doporučovali obor, který je v současné době v dané lokalitě dobře užíví. *„A vybral jsem si strojního mechanika proto, protože jsem pak se všema domlouval, s učitelama a tak, co by bylo prostě lepší. A strojní mechanik by byl i výhodnější, protože v Německu se jde vydělat větší peníze.“* V jednom případě si studium respondentka doma musela prosadit: *„Já jsem se doma hádala s mamkou a říkala, že prostě pracák nechci, že se chci jít učit, že prostě když máte papír v ruce, tak se na vás koukaj úplně jinak lidi, ti zaměstnanci, ti vidí tam, prostě ten šéf na vás kouká úplně jinak.“* Pouze v jednom případě měla rodina dominantní vliv na rozhodnutí o studiu, když musela respondentka změnit obor studia kvůli nesouhlasu otce, který nechtěl, aby šla studovat vojenskou školu.

Podpora v základní škole

Poměrně často zejména na Kraslicku zmiňovali respondenti podporu v základní škole, kde výběr školy probírali s učiteli a učitelkami, nejčastěji třídními, ke kterým mají

důvěru, nebo kariérními poradkyněmi, a ti jim poradili a navrhli obor studia. „*Rodičům jsem slíbila, že se vyučím, že se půjdu učit a oni mi tam ve škole navrhli strojího mechanika, tak jsem říkala, že na to půjdu, protože mám ráda jakože takový práce.*“ V některých případech jim přímo tyto osoby vybraly jednu nebo dvě střední školy, v několika případech i pomohly vyplnit přihlášku. „*Řešili, takže i s, i s učitelkou, ta, ta mi vlastně napsala tu přihlášku, tam vlastně se ptala, tam měly být jakoby dva obory, kdyby jeden nevyšel, že jo. Jsem měl jenom jeden.*“

V případě sokolovských základních škol tuto možnost zmiňovali respondenti mnohem méně často. To neznámá, že v sokolovských základních školách taková pomoc neexistuje. Mnohdy však školy pouze žákům předají seznam vhodných středních škol a ostatní nechávají na žácích samotných, neboť předpokládají, že jim pomůže rodina. Z výpovědí respondentů je však zřejmé, že rodiče zasahují nebo i jen konzultují výběr střední školy zřídka. Žáci a žákyně jsou tak ponecháni při rozhodování do značné míry sami sobě. Poměrně často si též vyplní pouze jeden obor, i když mají možnost se hlásit na dva, „*Ona nám to řekla, že školy jí dali takový seznam, čím by chtěla bejt prostě a všechno, no a ona si vybrala tohle, no, tu cukrářku, ne, sama si to vybrala a my jsme s tím souhlasili.*“ Výsledkem bývá nedostatek relevantních informací o možnostech studia a aktuální nabídce oborů, a často nepromyšlené rozhodnutí. „*To bylo v Sokolově to ISŠTE a já jsem nevěděl, že je tam ještě druhá škola, kde ta truhlářina je. Kdybych to věděl, tak bych se tam šel podívat na ten den otevřených dveří a hned bych tam šel, že jo, já jsem to zjistil už během toho úplně prvního roku.*“

Studium střední školy a důvody předčasného ukončení studia

Studium střední školy většinou respondenti hodnotili jako náročnější než docházku na základní školy, neboť to pro ně bylo spojeno i s něčím novým. Hlavní motivací je střední školu dostudovat, získat výuční list. Často zmiňovali, že chtějí dostudovat kvůli rodině, ale i kvůli uznání a vyššímu finančnímu ohodnocení v práci. „*I kvůli sobě i kvůli mámě, koukají na mě pak i líp lidi, jako celkově úplně.*“ „*Když máte papír v ruce, tak se na vás koukají úplně jinak lidi, ti zaměstnanci, ti vidí tam, prostě ten šéf na vás kouká úplně jinak.*“ Řada respondentů přitom udává, že je studium baví, neboť je více praktické. Hodně však záleželo na konkrétních učitelích a předmětech.

Někteří zároveň vnímají, že střední škola již není povinná a nemusí ji dodělat a je to tedy pouze na nich, protože „*tam chodí každej sám za sebe.*“ „*Tam jsme to museli dodělat těch devět let, ale tady nemusíme, na tý střední. Ale já jsem si vybral, že to*

taky dodělám, aspoň ty tři roky.“ Vidina finančního výdělku je zároveň od školy odlákává. Ti, kteří mezitím začali pracovat, tak sice o návratu do školy stále mluví, ale je to podle nich komplikovanější, obzvláště když nemají podporu v rodině. „Já jsem chtěla jít udělat maturitu, ale mamka mi říkala, že mám jít radši do práce už. Tak jsem nastoupila do práce.“

Někteří rodiče v rozhovorech hodnotí středoškolské studium svých dětí jako velmi podstatné a popisují, že se snažili docílit toho, aby jejich děti dostudovali a získali alespoň výuční list, neboť vycházeli z vlastních zkušeností. *„Jelikož já mám jenom základní školu a sama vidím, jak je to strašně těžký. Chci, aby ty děti měly, když ne maturitu, aspoň výuční list, protože už zaprvý vidím, jak je mi strašně trapně, když se jdu ptát na práci a musím říct, že mám základní vzdělání. Já nemůžu dělat, co bych třeba chtěla, že jo, bohužel, bez školy to nelze. Já jsem třeba chtěla bejt strašně... Chtěla jsem si udělat i kurz tedko na to, na fyzioterapii, jenomže tím, že mám jenom základní školu, tak si nemůžu udělat ani kurz, musela bych mít aspoň výučák prostě, což je prostě špatně. Je to takový na prd, no, bez té školy je to prostě... Je to v pytli. Hlavně člověk dělá za malý peníze.“*

V našem vzorku předčasně ukončili studium střední školy tři respondenti, další byl v situaci, kdy mu hrozí kvůli častým absencím vyloučení ze studia, a několik o ukončení uvažovalo. Důvody pro předčasné ukončení studia byly různé a vždy se jednalo o jejich kombinaci.

Ve všech případech, kdy respondenti školu již ukončili, hrálo významnou roli časově náročné dojíždění poté, co se jejich rodiny přestěhovaly dále od školy. Dalšími faktory byly náročnost studia, vztahy ve škole i mimo ni, problémy s návykovými látkami (marihuana) a touha jít vydělávat. Jeden respondent uvedl, že uvažoval o ukončení studia v době pandemie, protože ho velmi nebavila online výuka, avšak zasáhla jeho rodina a toto období se mu podařilo překonat. *„No já jsem pokračovala pekařku dva roky, to jsme bydleli v Kladně, tam jsem dochodila dva roky, jenže maminka se pohádala s jejím přítelem, tak jsme přijeli zpátky sem domů do Sokolova, pak jsme tady zůstali a mně bylo osmnáct, jsem chtěla pracovat, chtěla jsem peníze, tak jsem to nedodělala.“* Podle její maminky byla jedním z faktorů i finanční stránka jejich rodiny. *„To už prostě jakoby chtěla, dá se říct, pomáhat finančně. Protože ona říká: „Mami, jako ty sama na to nemáš, platit mně ty studia, platit mně jakoby ty knížky a všechno a ty oblečení, protože tam se muselo mít to svoje oblečení, že jo, který se taky kupovalo jakoby z našich peněz, tak říká: „Já půjdu do té práce.“ Tak nastoupila do té*

práce ....“ Respondentka nyní uvažuje nad tím, že by ráda školu dodělala, avšak uvědomuje si i slabiny na své straně. „Tak jako zvládla, ale teď mám přítele a ten je se mnou každé den a skrz něho si myslím, určitě že bych to nedala. Protože bysem se tomu tak nevěnovala skrz něho, no.“ Více respondentů, z nichž někteří střední školu ani nestudovali, v rozhovoru uvedlo, že uvažují nad tím, že to ještě zkusí. Ti, kteří školu předčasně ukončili, však nad tím uvažují konkrétněji, neboť se školou již mají nějaké zkušenosti a zároveň si uvědomují, že jim někdy chyběl např. jen jeden rok studia, aby získali výuční list.

Respondenti obvykle své úvahy o ukončení studia střední školy s nikým neprobírali, a to nejen ve škole, ale většinou ani v rodině. Podle jednoho respondenta to ve škole nikoho nezajímá a spíš prý budou rádi. Z výpovědí je zřejmé, že si mladí lidé ve vyložených lokalitách v případě problémů často nedokáží nebo neumí říct o pomoc, i když o té možnosti vědí. Mnohdy však o možnostech pomoci ani neví.

Několik jich zmínilo, že se kvůli problémům s prospěchem, které často předcházejí rozhodnutí opustit školu, obrátili na neziskovou organizaci Člověk v tísni, kde jim bylo zařízeno doučování. *„Poprosila jsem teda P., jestli by mi nedoučovala jakože matiku, fyziku, že to jako potřebuju, takže ráda. Tak jsem podepsala papíry, takže od té doby jako sem chodím.“* Z výpovědí se zdálo, že velká část respondentů má v pracovníky neziskové organizace důvěru, a proto se nebojí je požádat o pomoc. Nejčastěji respondenti zmiňovali doučování nebo trávení volného času v jejich prostorách, zprostředkování sportovních aktivit, různé konzultace včetně pomoci s výběrem střední školy a v jednom případě i přímo finanční pomoc při nástupu na střední školu. *„Jo právě že hodně pomáhali, oni mi i dávali, oni mi jako sehnávali i ty finance, abych šla na to kuchař, číšník, ale prostě to nějak nevyšlo, no.“*

V jednom případě o pomoc neziskovou organizaci požádala přímo maminka tří synů, když to s nimi v době dospívání nezvládala a zároveň jí bylo nabídnuto pro ně i doučování, čehož několikrát využili. Někteří respondenti zmiňovali i doučování v základní škole a pomoc konkrétních učitelů. Mnozí však o jakékoli možnosti, že by se mohli obrátit na někoho o pomoc i třeba finanční kvůli studiu, nevěděli. Jak uvedla jedna z maminek: *„Doufám, že se kluk půjde vyučit, protože má nějakou představu. Tak doufám, že mu to vyjde. A dcera taky ještě by mohla jít, ta 17letá. No, a kdyby nám s tím někdo pomohl, tak bych byla radši, že jo.“* Žádnou neziskovou organizaci nebo někoho jiného však nekontaktovala.

Pracovní uplatnění mladých lidí

V našem výzkumném vzorku bylo i několik mladých lidí, kteří školu ukončili a nastoupili do práce nebo práci hledají. U těch, co již do práce nastoupili nebo měli nějaké pracovní zkušenosti, se často jednalo o nízkokvalifikovanou práci (často krátkodobé brigády nebo i jen sousedská výpomoc). Jedna respondentka mluvila o nabídkách pracovního uplatnění, které jim zprostředkovávali již ve škole. V jejím případě to však vzhledem k nástupu na nástavbu nevyšlo. Jen několik z nich našlo stálé pracovní místo, často však mimo obor svého studia. V případě Kraslic nejčastěji mluvili o firmě Amati vyrábějící hudební nástroje, kam však prý není jednoduché se dostat a doporučení rodinných příslušníků prý velmi pomohlo. *„Protože mají plno jinejch, který by taky chtěli tam jít pracovat, a prostě není místo, ale pro ni bylo. T. se hned vyučila, byla asi měsíc, ani ne měsíc doma a kluci jí to tam udělali (sourozenci, kteří tam pracují) a hned nastoupila, ona ani ty prázdniny nebyla doma.“* V jiném případě se jednalo o práce ve velkých firmách, zejména skladech. Ačkoli se jednalo často o pracovní uplatnění mimo obor jejich studia, tak výuční list byl podle nich dobrým vstupním předpokladem pro jejich úspěch při hledání práce a ovlivnil i jejich mzdu.

Ukončené základní vzdělání bez jakéhokoli výučního listu je podle mnohých velkou bariérou při hledání práce a nabídka práce nebo brigád je nižší. *„Chodím na brigády, když jsou, snažím se, protože už taky je mi patnáct, takže už mamky třeba, už mamka chce, abych si našla normální práci, abych se prostě postavila na své nohy, ale že tím, že nemám teď výuční list, tak je to tím těžší pro mě, že třeba ten obor, kterej mě baví, tak to nemůžu dělat, musím dělat prostě to, co je. A s tím se musím srovnat, protože zas za to můžu jakoby já, a i rodiče...“* Jedna z respondentek vyjmenovala i další bariéry, které jí brání sehnat práci, a to, že nemá řidičský průkaz a neumí jazyky. Nabídku pracovních příležitostí snižuje časově náročné dojíždění např. na směnný provoz zejména v kombinaci s nízkým finančním ohodnocením. *„Oni, jako brácha, mi taky takhle jako pomáhá s nějakou prací, jako mi hledá nebo díváme se jako na ty na internetu jako, jestli tam něco není, nějaká brigáda nebo něco. Ale takhle jako nic, je to jako daleko odsad, no.“* *„Tak jako já si myslím, jako že víc bych dávala za ty vlaky, než bych dostala jako měsíčně.“* Někteří již mají i negativní zkušenosti s prací bez smlouvy. *„Vzala bych ji (jakoukoli práci), ale jedině na smlouvu jako teď už, jinak bez smlouvy ne, to už jsem jednou zažila.“*

Někteří přímo specifikovali, že nemohou sehnat práci nebo brigádu kvůli jejich nízkému věku (15–16 let) a doufají, že po dosažení 18 let se situace zlepší. *„Já jsem měla nějakou tu doporučenku, ale taky mě tam nevzali kvůli věku.“* Někteří z respondentů

však nemají moc povědomí o tom, kde práci nebo brigády hledat, a spíše pasivně čekají. Zejména dívky se pak starají o své sourozence nebo se jinak starají o domácnost a mezitím jsou hlášeny na Úřadu práce. *“Mně ještě ani není osmnáct, takže si hledat práci ani nemůžu ještě. Takže si to musím vydržet, teď v lednu mi bude osmnáct, tak možná si najdu nějakou práci.”*

Při úvahách o vhodné budoucí práci většinou mluvili o úklidu nebo o práci ve skladu. Zároveň však sní bez větších představ o „dobré práci, která by je bavila“. Ale jak říká jeden respondent: *„Není lehký si najít práci, kterou chcete dělat, když nejste vyučenej.“* Mezi našimi respondenty byly i tací, kteří byli dva až tři roky po škole bez jakýchkoli pracovních zkušeností, což i v případě dosažení dospělosti snižuje jejich šance na nalezení dobrého pracovního místa. Některé respondenty tato situace příliš netrápila, jiní se však podle svých výpovědí opravdu snaží si nalézt nějakou práci. *„Teď ani na tom pracáku nejsem, protože já nerada tam chodím a radši bych do té práce šla než na ten pracák prostě.“*

Respondenti též reflektovali svoje zkušenosti s Úřadem práce, které nebyly příliš pozitivní. *„Protože tam nerada chodím. Jako tam jsou plno lidí, strašně moc, a nerada tam čekám, kdy mě jako zavolají dovnitř. A prostě nebaví mě to. Já chtěla jsem se jít vyučit, ale nešlo to prostě, vyšlo mi úplně něco jinýho a pak... To je úplně zbytečný jako.“* Když respondentka hodnotí své zkušenosti z Úřadu práce, zmiňuje, že zatím jí úřad příliš nepomohl, neboť jí nabízejí práci daleko od domova anebo pracovní místo, kam ji nevzali kvůli nízkému věku uchazečky.

Plány do budoucna

Zajímali nás i plány mladých lidí do budoucna, a to jak ty bezprostřední, tak ty vzdálenější. Co se týče těch prvních, tak respondenti často zmiňovali, že možná ještě zkusí jejich vysněnou školu (sportovní, vojenskou, policejní, IT, návrhářství nebo pedagogickou) nebo se vrátí do školy, odkud předčasně odešli. Ti, co již školu ukončili, zpravidla chtějí najít nějakou „opravdu dobrou práci“, co je bude bavit. Jeden z respondentů se chce dostat nějak ke svému vysněnému zaměstnání, i když se mu na ten obor dostat nepodařilo. *„Tak vysněná práce by byla něco dělat s těma autama, jakože nějakěj automechanik nebo tak. Ale jak říkám, ta škola to neumožnila. Já jsem teda myslel jako, že tam bude, že se tam naučím něco dělat s autama a takhle. A bylo to, jak říkám, skoro samá strojařina. Takže jakoby k tomu nemám znalosti pořádně. Takže bych to jako prakticky sám nezvládl. Pod nějakým vedením jako, kdyby*

do toho se mnou někdo šel a učil by mě ještě při tom, tak jako klidně. Ale jinak, jakože sám jako, že abych šel pod nějaký autoservis k někomu, to asi, tohle asi ne.“

Co se týče těch dlouhodobějších plánů, tak většina našich respondentů z Kraslicka si svoji budoucnost spojovala s Německem, kde si chtějí najít práci, případně i bydlení. „Ale já jsem si vybral, že to (střední školu) tady dodělám, aspoň ty tři roky. No a potom asi půjdu do toho Německa a budu mít asi svoji firmu jednou.“ Německo si spojují zejména s vyššími odměnami za práci. Vycházejí přitom ze zkušeností z jejich bezprostředního okolí, kde relativně velké množství zmiňovalo někoho z rodiny, kdo pracuje v Německu a kdo by mu pomohl tam najít práci. Na základě těchto plánů někdy i vybírali učební obor, se kterým by se tam lépe uplatnili. „Já jsem chtěl jít přímo na tenhle obor, jako strojní mechanik, a pak bych šel rovnou do práce do Německa, s tátou, protože on taky je strojní mechanik.“ Jiní zmiňovali, že si chtějí udělat řidičský průkaz, aby mohli za prací do Německa jezdit, nebo se jako řidič v Německu žít. Jeden z respondentů však zmiňoval i negativa práce v Německu, pokud člověk nemá dokončené vzdělání. „Protože místo aby šli na střední místo základky, tak šli už třeba od patnácti pracovat a teď vypadaj zničeně.“ On sám má v plánu hledat práci v Německu až po dostudování střední školy, protože když: „ty tam přijdeš s výučákem, tak máš hned příplatek“.

Mladí ze Sokolova měli svoji budoucnost méně promyšlenou, prý o tom moc nepřemýšlejí. Svoji budoucnost si spojovali s prací, která je musí bavit, a také toužili po vlastním bydlení. „Já zatím jako nepřemýšlela nad tím, jestli chci jako v budoucnu dělat jako fakt tu cukrařinu nebo tak. A to zatím jako nechám na volným průběhu, jestli mi to fakt začne bavit, že to dodělám, anebo zase zkusím něco jinýho, ale abych jako našla něco, co mě fakt bude bavit.“ Jeden z respondentů touží si založit svoji malou dílnu a pracovat jako truhlář, další toužil vydělávat si hudbou, jiný fotbalem nebo mít vlastní kadeřnický salon. Někdy jim v tom však brání nedostatek vzdělání a zejména finančních prostředků. Mnozí respondenti také zmiňovali, že se chtějí primárně věnovat tomu oboru, co studují.

Literatura

Bernard, J. (2022). Dostupnost středních škol v Karlovarském kraji hromadnou dopravou. Praha: SOÚ AV ČR. Dostupné z: www.soc.cas.cz/cz/projekty/dostupnost-strednich-skol-v-karlovarskem-kraji-hromadnou-dopravou

CERMAT. (2023). Jednotná přijímací zkouška 2023. Signální výsledky. Praha: CERMAT. Dostupné z: https://prijimacky.cermat.cz/files/files/JPZ2023_signalni_vysledky.pdf

ČSÚ. (2024a). Karlovarský kraj. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/kvk/domov?pocet=10&start=0&razeni=-datumVydani>

ČSÚ. (2024b). Databáze regionálních účtů – Ukazatele v regionálním členění. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.volba?titul=Ukazatele%20v%20region%E1ln%E8len%ECn%ED&mypriznak=RC&typ=2&proc=rocenka.presmsocas&mylang=CZ&jak=4>

ČSÚ. (2024c). Ukazatele výzkumu a vývoje za rok 2022. Praha: ČSÚ. Dostupné z: https://csu.gov.cz/docs/107508/c231c9dd-8bdf-c4e8-e83c-9ceb92c8582b/21100223_cela.pdf?version=1.0

ČSÚ. (2024d). Vzdělanostní struktura obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu 2021. Praha: ČSÚ. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/docs/107508/965f807f-eeb4-afc3-c7fe-7ea958415863/17023224.pdf?version=1.0>

ČSÚ. (2024e). Školy a školská zařízení za školní rok 2023/2024. Praha: ČSÚ. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/produkty/skoly-a-skolska-zarizeni-skolni-rok-20232024>

Gabal, I. (2009). Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit. *Závěrečná zpráva projektu*. Praha: GAC.

Hopson, L. M., Lidbe, A. D., Jackson, M. S., Adanu, E., Li, X., Penmetsa, P., Lee, H. Y., Anderson, A., Obuya, C., & Abura-Meerdink, G. (2024). Transportation to school and academic outcomes: a systematic review. *Educational Review*, 76(3), 648–668. <https://doi.org/10.1080/00131911.2022.2034748>

Krawiecová, N., Lioliasová, P., & Cibulka, J. (2019). ‚Nemají kde spát, natož kde se učit.‘ Projděte si unikátní mapu vzdělávacích podmínek v Česku. iRozhlas.cz.

Dostupné z: www.irozhlas.cz/zpravy-domov/mapa-data-skolstvi-regiony-exekuce-bytova-nouze-ubytovny-zakladni-skoly-daniel_1911270600_nkr

KÚ KV kraje. (2023). Struktura oborů vzdělání středních škol zřizovaných Karlovarským krajem, ve kterých jsou vyučováni žáci k 30. 9. 2023. Karlovy Vary: Krajský úřad Karlovarského kraje.

Lebeda, T., Lysek, J., Marek, D., Folwarczný, R., Navrátilová, A. a kol. (2020). Zpráva Karlovarský kraj. Výsledky žáků, nerovnosti, struktura a charakteristika soustavy, faktory ovlivňující vzdělávací výsledky. Praha: ČŠI. Dostupné z: www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Publikace/14_Kraj_Karlovarsky_komplet_e-verze.pdf

Lebeda, T., Lysek, J., Marek, D., Brusenbauch Meislová, M., Soukup, K. a kol. (2022). Zajímavosti českého vzdělávání. Vybrané faktory ovlivňující podmínky, průběh a výsledky vzdělávání pohledem pěti let sekundárních analýz. Praha: ČŠI. Dostupné z: www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2023_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/Sekundarni_analyza_Zajimavosti_ceskeho_vzdelavani_finalPT.pdf

Mapa zadlužení. (2024). Mapa zadlužení. Dostupné z: http://mapazadluzeni.cz/?g=kraj&vl=podil_osob_v_exekuci&vlp=2024-Q1

MŠMT ČR. (2024). Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele školního roku 2023/2024. Základní vzdělávání. Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>

Novosák, J., Suchomel, P., Dvořák, J., Zatloukal, T., & Pražáková, D. (2022). Vyhodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. a 9. ročníků základních škol a víceletých gymnázií. Tematická zpráva. Praha: ČŠI. Dostupné z: www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/TZ_Vyhodnoceni-vysledku-vzdelavani-zaku-5-a-9-rocniku-ZS-a-VG.pdf

Novotný, J., Vávra, J., Nidlová, Z., Míka, O., Marková, V., & Hubertová, M. (2024). Mapovací studie možností posílení vysokoškolského studia v Karlovarském kraji se zaměřením na profesní bakalářské programy. Karlovy Vary: Krajský úřad Karlovarského kraje. Dostupné z: www.kr-karlovarsky.cz/system/files/2024-09/Anonym_mapovaci_studie_VS_v_KK.pdf

PAQ Research. (2024). Nedokončování základního vzdělávání po okresech. Dostupné z: www.datapaq.cz/?g=kraj&vl=nedokoncovani_zakladniho_vzdelavani&vlp=2022-2023&ft=kraj

RIS3. (nedatováno). V02 – Hrubá přidaná hodnota podle sektorů. Dostupné z:
www.ris3.cz/monitoring/indikatory/v02-hruba-pridana-hodnota-podle-sektoru

Svobodová, A., & Büchlerová, D. (2022). Předčasné odchody na středních školách: výzkumná zpráva pro JCMM. Dostupné z:
https://vzdelavaniivsem.cz/pages/files/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va_finaln%C3%AD%20.pdf

Přílohy

Metodologické poznámky a popis dat

Data ze školních matrik, poskytnutá MŠMT ČR

Datové analýzy byly založeny na kompletních anonymizovaných údajích o žácích všech středních škol v ČR z let 2011 až 2023 ze školních matrik, která nám poskytlo MŠMT ČR.

Individuální evidence žáků neboli školní matrika je vedena středními školami na základě školského zákona (zákon 561/2004 Sb.), který v § 28 stanovuje okruh evidovaných údajů, kam mj. patří data zahájení a ukončení vzdělávání ve škole. MŠMT ČR podle stejné právní normy sdružuje údaje z matrik. Školy předávají údaje podle prováděcí vyhlášky 364/2005 Sb. (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení) dvakrát ročně. Data, s nimiž pracujeme, jsou sdružená z „podzimních“ sběrů, který je hlavním termínem, a školy v něm předávají informace o všech osobách, které byly v období od 1. října předchozího kalendářního roku do 30. září aktuálního roku alespoň jeden den žáky školy.

Anonymizace mikrodat byla pracovníky MŠMT ČR provedena tak, že byl v souborech za jednotlivé roky přidělen každému žákovi unikátní bezvýznamový identifikátor. Tento postup neumožňuje propojit data o individuálním žákovi z jiných databází (např. evidence obyvatel). Způsob anonymizace neumožnil ani propojit matriková data o jedinci ze všech sběrů, ale umožnil to pro některé časové úseky. Nejsme tedy schopni vzhledem k anonymizaci říci, kolik jedinečných žáků celkem prochází matrikou za celé sledované období.

Celkově se jednalo o 14,6 milionu datových řádků. Protože je naše analýza zaměřena na středoškoláky, vyloučili jsme z nich žáky, kteří na víceletých gymnáziích plní ještě základní vzdělání. Vstupní datové soubory neobsahují ani žáky konzervatoří. Někteří žáci se od roku 2020 současně vzdělávají v oborech L0 (s maturitní zkouškou) a H (s výučním listem), tedy jde o vzdělávání „střední s maturitní zkouškou i výučním listem“. Protože počet takovýchto případů v KV kraji je malý (bylo by zajímavé zjistit důvod), budeme tyto žáky dále vést jako žáky oboru s maturitou (L) – podle doporučení správce dat.

V dalším kroku jsme vybrali žáky, kteří v kterémkoli (alespoň jednom) roce uvedli jako místo pobytu obec v Karlovarském kraji. Po výše popsaných krocích vstoupilo do další analýzy 363 124 datových vět. Z nich jsme dále vybrali případy, kdy žák dosud

Sociologický ústav
Akademie věd ČR